11/01/2021

Θεολογική Σχολή της Χάλκης: Πενήντα χρόνια σιωπής – Οι λαμπρές ημέρες, τα δύσκολα χρόνια και οι σημερινές προκλήσεις

/ Επικαιρότητα

Ήταν 12 Ιανουαρίου του 1971, πενήντα χρόνια πριν, όταν το τουρκικό συνταγματικό δικαστήριο αποφάσιζε την κατάργηση της ανώτατης ιδιωτικής παιδείας στην Τουρκία.

Η απόφαση αυτή έδινε το νομικό πρόσχημα που χρειαζόταν το καθεστώς της Άγκυρας για να κλείσει τη Θεολογική Σχολή της Χάλκης. Σύμφωνα με το σκεπτικό της απόφασης, η Σχολή ήταν ιδιωτικό εκπαιδευτικό ίδρυμα, παραβλέποντας ότι επί της ουσίας ήταν ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα, η λειτουργία του οποίου κατοχυρωνόταν από τη Συνθήκη της Λωζάννης. Και μάλιστα, δεν είχε ποτέ αναγνωριστεί ως πανεπιστημιακό ίδρυμα από τις τουρκικές αρχές. Βάσει της τουρκικής νομοθεσίας παρείχε αποκλειστικά επαγγελματική θεολογική μόρφωση χωρίς να υπερβαίνει τον βαθμό και το επίπεδο σπουδών επαγγελματικής σχολής.

Σήμερα, η Θεολογική Σχολή της Χάλκης παραμένει σιωπηλή….

Έναν χρόνο πριν, η αισιοδοξία για επαναλειτουργία της Σχολής ήταν διάχυτη. Είχε ανακοινωθεί η έναρξη της εκ βάθρων ανακαίνισής της, με δαπάνη του Αθανασίου Μαρτίνου και οι εργασίες επρόκειτο να άρχιζαν άμεσα.

Μάλιστα, ο Επίσκοπος Ερυθρών Κύριλλος, ηγούμενος της Μονής Αγίας Τριάδος Χάλκης, όπου στεγάζεται και η περιώνυμος ιστορική Σχολή, σε συνέντευξή του τότε είχε πει ότι «έχουμε όντως σημάδια από διάφορους χώρους, εντός και εκτός της χώρας, για το άνοιγμα της Σχολής».
Αποκάλυπτε τότε ότι οι αμέσως μετά το Πάσχα, (2020) θα άρχιζαν οι εργασίες ανακαίνισης και αποκατάστασης των κτιρίων της Μονής και της Σχολής, μια δαπάνη που έχει αναλάβει εξ ολοκλήρου ο κ. Αθανάσιος Μαρτίνος, Αρχων Οφφικιάλιος του Οικουμενικού Πατριαρχείου και πολιτικός διοικητής του Αγίου Ορους. Μάλιστα έχει υπολογιστεί ότι το έργο θα ολοκληρωθεί και θα παραδοθεί το 2024.

Τις εργασίες ανακαίνισης και αποκατάστασης αναλαμβάνουν τεχνίτες του περιβάλλοντος του κ. Μαρτίνου, οι οποίοι είναι εξειδικευμένοι και γνώστες του αντικειμένου.

Ο κ. Γρηγόριος Πενέλης, στενός συνεργάτης του εφοπλιστή, είναι ο άνθρωπος που ανακαίνισε τον Ιερό Ναό της Ροτόντας του Αγίου Γεωργίου στο Κάιρο, και το τουρκικό αρχιτεκτονικό γραφείο του κ. Ταμπανλίογλου είναι εκείνο το οποίο έχει αναλάβει όλα τα μεγάλα εθνικά έργα στην Κωνσταντινούπολη, μεταξύ αυτών και το κτίριο της νέας Οπερας Κωνσταντινουπόλεως.

Η τελευταία πρόκληση με επίκεντρο τη Θεολογική Σχολή της Χάλκης

Στις αρχές του περασμένου Ιουλίου. η τουρκική κυβέρνηση, παρά τις διεθνείς πιέσεις αλλά και τις δικές της δεσμεύσεις, όχι μόνο δεν έχει προχωρήσει ακόμα στο άνοιγμά της αλλά προχωρά στην ίδρυση θεολογικού κέντρου ισλαμικών σπουδών στη Χάλκη.

Σύμφωνα με την τουρκική εφημερίδα Sozcu, οι εγκαταστάσεις του εγκαταλελειμμένου εδώ και χρόνια νοσοκομείου νοσημάτων θώρακος της Χάλκης, το παλιό σανατόριο, μεταβιβάστηκαν από την κυβέρνηση στη Διεύθυνση Θρησκευτικών Υποθέσεων της Τουρκίας, προκειμένου να λειτουργήσει εκεί θεολογικό κέντρο ισλαμικών σπουδών.

Αναφορικά με τις νέες τουρκικές προκλήσεις, η εφημερίδα Sozcu γράφει ότι το κτήριο του σανατορίου, που πρόκειται να στεγαστεί το νέο Κέντρου Μουσουλμανικών Σπουδών βρίσκεται σε μικρή απόσταση από το ελληνορθόδοξο μοναστήρι του Αγίου Σπυρίδωνα. Η απόφαση έχει προκαλέσει αντιδράσεις και μεταξύ των κατοίκων.

Το διεθνές ενδιαφέρον στραμμένο στη Θεολογική Σχολή

Η Χάλκη έχει λάβει διεθνή προσοχή τα τελευταία χρόνια. Τον Οκτώβριο του 1998, το Κογκρέσο των ΗΠΑ υποστήριξε την επαναλειτουργία της Χάλκης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναφέρει επίσης το ζήτημα στις διαπραγματεύσεις για την τουρκική προσχώρηση στην ΕΕ.

Ο Πρόεδρος των ΗΠΑ, Μπιλ Κλίντον επισκέφτηκε την Χάλκη στην επίσκεψή του στην Τουρκία το 1999 και ζήτησε από τον Τούρκο Πρόεδρο Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ να επιτρέψει την επαναλειτουργία της σχολής.

Τον Αύγουστο του 2011 ο Τούρκος Πρωθυπουργός Ερντογάν αποφάσισε με διάταγμα ότι τα ακίνητα και τα θρησκευτικά κτίρια του Οικουμενικού Πατριαρχείου της Κωνσταντινούπολης, τα οποία κατασχέθηκαν στο παρελθόν πρέπει να επιστραφούν προς το Οικουμενικό Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης.

Τον Σεπτέμβριο του 2011 ο πρώην Μητροπολίτης Προύσης και νην Αμερικής Ελπιδοφόρος διορίστηκε Καθηγούμενος της Ιεράς Μονής Αγίας Τριάδος Χάλκης.

Τον Ιανουάριο του 2013, ανέφερε η τουρκική εφημερίδα Today’s Zaman ότι το τουρκικό Συμβούλιο Ιδρυμάτων επέστρεψε 190 εκτάρια γης προς το ίδρυμα της Μονής της Αγίας Τριάδος. Το εν λόγω ίδρυμα είναι ο ιδιοκτήτης της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης. Το μεγαλύτερο μέρος αυτής της γης βρίσκεται στο χώρο της Θεολογικής Σχολής.

Έτσι το Οικουμενικό Πατριαρχείο ελπίζει ότι οι υποσχέσεις από την τουρκική κυβέρνηση ότι θα επιτραπεί η επαναλειτουργία της Χάλκης θα τηρηθούν.

Κι όπως έχει πει πολλές φορές η Α.Θ.Π ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος, «δεν θα παραδώσουμε τα μάτια μας στον ύπνο και δεν θα δώσουμε ανάπαυση στους κροτάφους μας, μέχρις ότου δούμε τις κλειστές πύλες αυτού του φυτωρίου του Οικουμενικού Πατριαρχείου να ανοίγουν και πάλι και να υποδέχονται από κάθε σημείο της Οικουμένης νέα στελέχη που σκιρτούν για θεολογική κατάρτιση».

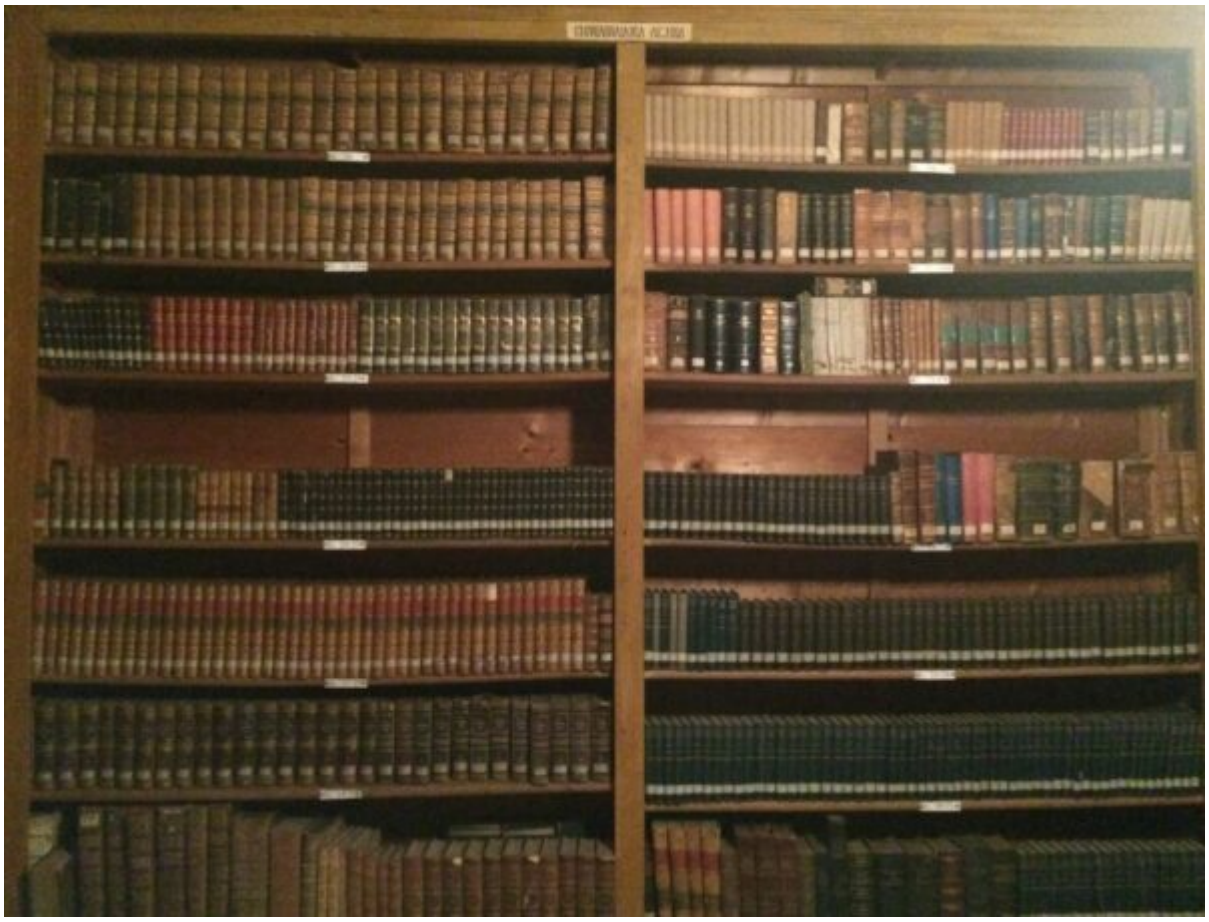

Η ιστορία της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης

Ήταν 6 Οκτωβρίου του 1896 όταν έγιναν τα εγκαίνια του νέου τότε μεγαλοπρεπούς κτηρίου της Ιεράς Θεολογικής Σχολής της Χάλκης, μετά την καταστροφή του αρχικού κτηρίου από ισχυρό σεισμό. Σήμερα 125 χρόνια μετά από εκείνη την λαμπρή ημέρα και 50 χρόνια από το κλείσιμό της οι υποσχέσεις για την επαναλειτουργία της παραμένουν στα λόγια, παρά τις διεθνείς αντιδράσεις…

Στις 28 Ιουνίου του 1894, η περιοχή συγκλονίστηκε από ένα δυνατό σεισμό, με αποτέλεσμα το κτήριο της Ιεράς Μονής Αγίας Τριάδος Χάλκης, να υποστεί αρκετές και σημαντικές ζημιές. Η αποκατάσταση των ζημιών ξεκίνησε με έρανο που πραγματοποιήθηκε εντός της Ομογενείας. Τότε ο Μεγάλος Ευεργέτης του Γένους Παύλος Σκυλίτσης – Στεφάνοβικ, με επιστολή του πρός τον Πατριάρχη Άνθιμο Ζ’ (1895 – 1987), ανέλαβε εξ ολοκλήρου την ανοικοδόμηση του κτηρίου της Ιεράς Μονής και της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης. Η ανακαίνιση κράτησε ένα χρόνο και τα εγκαίνια έγιναν στις 6 Οκτωβρίου 1986.

«Αναδέχομαι την υλικήν δαπάνην της οικοδομής επί μόνω τω όρω ότι ουδεμία ειδική μνεία του ονόματός μου ως ιδρυτού γενήσεται», έγραψε ο Στεφάνοβικ προς τον Πατριάρχη.

Το αίτημα της μυστικής δωρεάς δεν έγινε αποδεκτό, και έτσι την ευλογημένη αυτή ημέρα της 6ης Οκτωβρίου του 1896 το κτήριο του αρχιτέκτονα Περικλή Φωτιάδη είναι έτοιμο. Ο Παύλος Στεφάνοβικ σε μια σεμνή τελετή παραδίδει στον Οικουμενικό Πατριάρχη Νεόφυτο Ζ’ την κλείδα της Σχολής, εντός αργυρού δίσκου.

Το 1915, το Τουρκικό Κράτος λόγω των πολιτικών εξελίξεων της εποχής, καταλαμβάνει το κτήριο της Σχολής και το μετατρέπει σε Στρατώνα, ενώ μετά την Συνθήκη του Μούδρου το 1918, η Σχολή επανέρχεται στα χέρια των Ρωμηών και του Πατριαρχείου.
Με την εγκαθίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας από τον Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ, η Σχολή από Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα όπως ήταν όλα τα προηγούμενα χρόνια, υποβιβάζεται σε Ημιγυμνάσιο ενώ λίγο μετά προστίθενται δύο τάξεις του Λυκείου, και αναβιβάζεται σε Λύκειο. Την περίοδο αυτήν αρχίζουν να εισέρχονται και τα μαθήματα της τουρκικής γλώσσης. Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η Σχολή αναβιβάζεται σε Ανωτάτη Επαγγελματική Ιδιωτικού Δικαίου, χαρακτήρα πού κρατά μέχρι και το κλείσιμό της.

Η Θεολογική Σχολή της Χάλκης, διαθέτει μία πλούσια Βιβλιοθήκη, με σπάνια βιβλία και χειρόγραφα. Από την ίδρυση της Σχολής, η Βιβλιοθήκη της συνεχώς εμπλουτίζεται με καινούργια βιβλία και δωρεές προσωπικών βιβλίων, ενώ τα τελευταία χρόνια επί της Ηγουμενίας του τότε Μητροπολίτου Προύσης Ελπιδοφόρου, νυν Αρχιεπισκόπου Αμερικής, έγιναν σημαντικές συνεργασίες τόσο με την Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων όσο και μέ άλλες Βιβλιοθήκες Πανεπιστημίων και Ιδρυμάτων. Η Σχολή διαθέτει ακόμα Ιατρείο, Νοσοκομείο και Γυμναστήριο.

Η λειτουργία της Σχολής, αρχίζει να αντιμετωπίζει προβλήματα από το Υπουργείο Παιδείας της Τουρκίας, από το 1960 και μετά, με διάφορα μέτρα που οδήγησαν τελικά στο άδικο κλείσιμό της. Το 1967 – 1968, πάρθηκε η απόφαση δια της οποίας οι φοιτητές που προέρχονταν από χώρες στις οποίες υπήρχαν ήδη Θεολογικές Σχολές, έπρεπε να επιστρέψουν πίσω και να συνεχίσουν εκεί τις σπουδές τους. Αυτό οδήγησε στον μαρασμό της Σχολής, αφού ήδη το ποίμνιο της Πόλεως είχε μειωθεί, λόγω των γεγονότων του 1955 και του 1964. Τελικά με Νόμο του Κράτους το 1971, κρατικοποιούνται τα Ιδιωτικά Πανεπιστήμια αναστέλλοντας με αυτόν τον τρόπο την λειτουργία της Θεολογικής Σχολής.

Νομικό πρόσχημα για το κλείσιμο της Χάλκης πρόσφερε απόφαση του τουρκικού

συνταγματικού δικαστηρίου για την κατάργηση της ανώτατης ιδιωτικής παιδείας στην Τουρκία (12.1.1971).

Η απόφαση να περιληφθεί στα ανώτατα ιδρύματα ήταν σαφώς αυθαίρετη, αφού η Θεολογική Σχολή Χάλκης ήταν μειονοτικό εκπαιδευτικό ίδρυμα, η λειτουργία του οποίου κατοχυρωνόταν από τη Συνθήκη της Λωζάννης.

Από την Θεολογική Σχολή της Χάλκης, αποφοίτησαν 951 σπουδαστές. Από αυτούς οι 343 έγιναν Επίσκοποι, 12 Οικουμενικοί Πατριάρχες, 4 Πατριάρχες Αλεξανδρείας και Αντιοχείας. Άλλοι 318 έγιναν Κληρικοί και οι υπόλοιποι λαϊκοί Θεολόγοι. Σήμερα η Σχολή, συνεχίζει να φιλοξενείται στην Ιερά Μονή της Αγίας Τριάδος, στο όμορφο Νησί της Χάλκης επάνω στο λόφο της Ελπίδος, περιμένοντας την ευλογημένη ημέρα από τον Θεό να ανοίξει και πάλι τις πύλες στους φοιτητές της. Άλλωστε αυτός είναι και ο πόθος του αποφοίτου της Σχολής, Παναγιωτάτου Οικουμενικού μας Πατριάρχου κυρίου Βαρθολομαίου, ο οποίος αγωνίζεται για τον σκοπό αυτόν.